

YÜD Yayını

COP28- YÖNETİM KURULLARI İÇİN ÇIKARIMLAR VE DEĞERLENDİRMELER

GİRİŞ

World Economic Forum inisiyatifiyle yönetim kurullarının önderliğinde “net sıfır geçiş süreci”ni hızlandırmak amacıyla kurulan Climate Governance Initiative (CGI) kapsamında oluşturulan “Chapter Zero Türkiye” platformu çalışmalarına başlamıştır. Chapter Zero Türkiye, yönetim kurullarının iklim değişikliği ile ilgili farkındalığını ve iklim değişikliği kaynaklı risk ve fırsatlara ilişkin anlayışlarını geliştirmeyi amaçlayan bir girişimdir.

Platformun gündeme gelmesine önderlik eden stratejik ortaklarından biri olarak iklim yönetişimi içerikli toplantılar, yayınlar ve webinarları yakından takip ederek konuya ilişkin değerlendirmeler ve özet çalışmalar hazırlamaktayız. Bu amaçla COP 28 ve Yönetim Kurulları için çıkarımlar konusunda Nergis Kasabalı’nın özet çalışmasını ve ardından Sabancı Holding Enerji Grup Başkanı Üyemiz Kıvanç Zaimler ve Sermaye Piyasaları ve Finans Danışmanı Üyemiz Nejat Dura’nın konuya ilişkin yorumlarını okuyabilirsiniz.

COP28 GÜNDEMİ VE YÖNETİM KURULLARI İÇİN ÇIKARIMLAR

Bu yıl başkanlığını Birleşik Arap Emirlikleri’nin yürüttüğü Birleşmiş Milletler İklim Zirvesi COP28’de yoğun katılım, katılımcı profili ve fosil yakıtların geleceği en çok tartışılan konular oldu.

Konferansa fosil yakıtların geleceğine dair tartışmalar damgasını vursa da aslında bu COP, iklim ve doğa bağına vurgulayan müzakere ve çağrılar açısından da önemliydi.

Rekor katılımı ile gerçekleşen COP 28'e bardağın boş tarafından bakanlar, fosil yakıt üreticisi şirketlerin katılımını özellikle toplantı başkanının bir fosil yakıt şirketinin CEO'su olmasını eleştirirken, dolu taraftan bakanlar için ise kalabalık grupların görüşlerini derinlemesine tartışmalarını, başarılarının, kazanımların paylaşılmasını olumlu bir gelişme olarak değerlendirdi. İkinci kampta yer alanlara göre, çok uzun zaman bu konularda çalışmış, sermaye ve jeopolitik gücü olan kesimleri konuya dahil etmek ve daha kapsayıcı bir birlikte çalışma ortamı sonuca ulaşmayı kolaylaştırabilir.

Konferansın sonuç bildirgesinin ilk taslağında petrol, gaz ve kömürün aşamalı olarak durdurulması yer alırken, nihai metinde fosil yakıtların sonlandırılması ifadesi yer almadı. Günlerce süren müzakerelerin neticesinde 198 ülke, 2050 yılına kadar net sıfır emisyonla ulaşmak için enerji sistemlerinde fosil yakıtlardan adil, düzenli ve eşitlikçi bir şekilde uzaklaşılması çağrısında bulunan bir sonuç metni üzerinde anlaşmaya varmış oldu. İklim uzmanlarınca yeterince güçlü görülmesi ve hedeflenen emisyon azaltımının bu şekilde sağlanamayacağı düşünülse de iklim müzakerelerinin 30 yıllık geçmişinde ilk kez metinde fosil yakıtlara referans verilmesi, fosil yakıtlardan uzaklaşma çağrısının yer alması önemli bir adım olarak değerlendirildi. Avrupa ülkelerinin temsilcileri, istedikleri kadar açık ve bağlayıcı olmasa da varılan uzlaşmayı olumlu değerlendirdikleri yönünde mesajlar verdi. Azaltım için bir zaman çizelgesinin olmayışı ve özellikle uyum finansmanı tarafında boşluklar olması eleştirilen diğer hususlar oldu.

Çağrı yapılan diğer önemli başlıklar ise şöyleydi;

- **Küresel yenilenebilir enerji kapasitesinin 3 katına çıkarılması ve enerji verimliliğinde yıllık iyileşme oranının ikiye katlanması, metan gazı salınımının %75 azaltılması.** Bu hedef, önümüzdeki 7 yıl içinde 7000 GW ilave kapasite anlamına geliyor. Hedefin gerçekleşmesi durumunda, 2022 sonunda %30 olan yenilenebilir enerji payı 2030'da %60'a ulaşacak ve fosil yakıtlarda yapılması gereken azaltımın %85'i gerçekleşmiş olacak. UEA başkanı Fatih Birol'a göre, böyle bir taahhüt olmasa bile dünyada yenilenebilir enerji kapasitesi 2030 yılına kadar iki katına çıkacak. 2015 Paris zirvesinden bugüne temiz enerji yatırımlarının %100 arttığını söyleyen Birol, COP28'de verilen

taahhütler için yatırımların %50 artması gerektiğini ve bunun 2,5 trilyon dolar yıllık yatırım anlamına geldiğini söylüyor.

- Yenilenebilir enerji teknolojileri, nükleer enerji de dahil olmak üzere emisyon durdurma ve azaltma teknolojileri ile karbon yakalama, kullanma ve depolama gibi azaltma ve giderme teknolojilerinin kullanımının hızlandırılması.
- Altyapı geliştirme ve sıfır emisyonlu araçların hızla devreye alınması, karayolu taşımacılığında kaynaklanan emisyonların azaltılmasının hızlandırılması.
- Fosil yakıt sübvansiyonlarının mümkün olan en kısa sürede aşamalı olarak kaldırılması

Kayıp ve Zarar Fonu -İklim değişikliğinin yol açtığı kayıp ve zararlarla başa çıkmaya çalışan hassas ülkelere yardımcı olacak bir fonun kurulmasına COP27’de karar verilmişti ancak geçen süre içinde bu yönde bir adım atılamamıştı. COP28’in başında tüm taraflar kayıp ve zarar fonunun ve fonun finansmanına dair düzenlemelerinin işler hale getirilmesi konusunda anlaşmaya vardı ve fona ilk etapta 300 milyon dolar aktarılmasına karar verildi. Daha sonra taahhüt edilen fon miktarı 800 milyon dolara yaklaştı. Fonun işler hale getirilmesi önemli bir adım olarak değerlendirilirken, yapılan çalışmalar, söz konusu ülkelerin 2030 yılına kadar 400 milyar doları aşan bir kaynağa ihtiyaç duyacağını gösteriyor. Dolayısıyla fona aktarılan kaynağın çok temsili bir rakam olduğu değerlendiriliyor. Gelecekte bunun dünya bankası grubu tarafında hızlandırılabileceği, kamu-özel sektör işbirliklerinin katkısının gerekli olacağı vurgulandı.

İklim Değişikliğinin Finansmanı- Konferansta 40 farklı finansman taahhüt edilirken yeşil iklim fonu için 12.5 milyar dolar taahhüt edildi. Toplamda COP28’de taahhüt edilen finansman 85 milyar dolara ulaştı.

Karbon Piyasası - COP28’de açıklanan ortak girişimler, karbon piyasasında ölçek ve bütünlüğü destekleyecek. Farklı inisiyatiflerle, karbonsuzlaştırma yolunda özel sermayeyi işe dahil etmek hedefleniyor. Ancak COP28’de Paris Anlaşması altında yeni bir uluslararası karbon pazarı oluşturma adımı atılmadı, konu COP29’a bırakıldı.

İklim ve doğa birbirinden ayrılmaz şekilde bağlı - İklimle müadelede başarı için doğayı ve ekosistemi koruma ve eski haline getirme yönünde çabaların önemi ve bu ikisinin birbirinden ayrılmaz şekilde bağlı olduğu vurgulandı. MSCI’ın “ESG Research Note in Sustainability and Climate Trends to Watch for 2024” notunda özel sektör yatırımcılarının artık daha çok doğanın korunması, ekolojik sistemin iyileştirilmesini hedefleyen projeler bulabildiği ve debt-to-nature swapları ve karbon kredileri gibi mekanizmaların arttığı belirtiliyor.

Gıda sistemleri konusunda ilerleme - Yapılan çalışmalara göre, dünyada sera gazı salınımının %30’unun gıda sektörü kaynaklı olduğu bir çok raporda dile getiriliyor. Daha düşük emisyonlu gıda ürünleri üretimi, su ve sağlık da COP28’de ele alınan konular arasındaydı. Sürdürülebilir tarım, dirençli gıda sistemi ve iklim eylemi çağrısı ile üreticilerin iklim değişikliği karşısında kırılganlıklarının azaltılması, doğanın korunması, gıda güvenliği, tarım sektöründe sürdürülebilirliğin sağlanması, toprak sağlığı, biyoçeşitlilik alanlarında iş birliği hedefleniyor.

Gıda ve Tarım örgütü, küresel gıda sisteminin iklim hedefleriyle nasıl uyumlu hale getirilebileceği konusunda bir yol haritası açıkladı. Bu yol haritasında 2030 yılına kadar gıda israfını yarı yarıya indirmek ve hayvancılıktan kaynaklanan metan salımlarını yüzde 25 oranında azaltmak hedefleniyor. ABD ve BAE, iklim değişikliği için tarımsal inovasyonlara yaklaşık 17 milyar dolar destek taahhüt etti. Bir başka çağrı ise sağlık sistemlerinin iklime dirençli, düşük karbonlu, sürdürülebilir ve eşitlikçi olacak şekilde dönüştürülmesini hedefliyor.

Yönetim Kurulları (YK) için COP28'den Çıkarımlar

COP28'in yönetim kurulları açısından değerlendirildiği Climate Governance Initiative'in organize ettiği webinar'da konu 3 ana başlıkta irdelendi.

- 1) Fosil yakıtların geleceği ve yenilenebilir enerji için yatırım hedefleri
- 2) Planlananların gerçekleşebilmesi için ihtiyaç duyulan finansman
- 3) Gıda üretiminde dönüşüm ihtiyacı

Değişen piyasa beklentileri, yasal düzenlemeler, dava riskleri ve giderek azalan doğal kaynaklar yönetim kurulu üyelerinin çevresel ve sosyal riskleri ve fırsatları kabullenmelerini ve ele almalarını, konuyla ilgili bilgi ve beceilerini arttırmalarını gerekli kılıyor. Aralarında yönetim kurulu üyesi konuşmacıların olduğu webinar'da yönetim kurulları açısından öne çıkarılan başlıklar şöyleydi;

- Şirketlerin, özellikle enerji şirketlerinin, COP28'de varılan anlaşmaları yönetim kurullarına taşınması ve yönetim kurulu düzeyinde kararların alınması gerekecek önemli başlıklar var. Özellikle fosil yakıtlar konusunda atılan adım birçok uzman tarafından fosil yakıt çağının sonunun başlangıcı olarak değerlendirildi.
- Ülkelerin ve büyük şirketlerin anlaşmaları, daha küçük ölçekli şirketler için de çitayı koydu. 400'ün üstünde kurum %100 yenilenebilir enerjiye geçmeyi taahhüt etti. Artık pek çok yönetim kurulu üyesi konuyu YK toplantılarına daha kolay taşıma fırsatı bulacak ve kurumların da benzerlerinin uygulamalarından öğrenebileceği bir süreçteyiz.
- Hem düzenleyici kurumlar hem de finansal kurumlar COP28'den sonra yenilenebilir enerjiyi teşvik eden, yüksek emisyon üreten alanları cezalandıran yeni politikalar açıklayabilirler, bunların yönetim kurullarında ele alınması gerekecek. En gelişmiş ülkelerde bile yenilenebilir enerji kapasitesi ve şebekeler yetersiz. Yenilenebilir enerji kapasitesini ve enerji verimliliğini arttıracak çok büyük yatırımlara ihtiyaç var. Bunun için kamu-özel sektör iş birliği çok önemli. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde sermaye maliyetinin yüksek, kaynağa ulaşımın zor oluşu, konunun finansman boyutunun tüm taraflarca daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasını gerekli kılıyor ki burada da yönetim kurulu üyelerine görevler düşecek.

- Yönetim Kurulları ve Kamu İşbirliği - Şirketler kamunun ilk adımı atmasını beklememeli. Ülkeler, bölgeler ve şirketler düzeyinde muazzam bir öğrenme sürecinden geçiliyor, artık noktalar birleştiriliyor. İhtiyaç duyulan çözümler, teknolojiler mevcut, bunun için politikaların, teşviklerin ve finansman yollarının oluşturulmasına ihtiyaç var.
- Yenilenebilir enerji yatırımlarında şirketlerin kapasitelerini ikiye üçe katlamaları bekleniyor. Ancak bunu sadece borçlanarak yapmaları mümkün olmayacaktır. Bu açıdan kamunun hedefleri ve parametreleri belirlemesine ve yeni finansman modellerinin geliştirilmesine ihtiyaç var.
- Sadece kamu özel sektör değil, ülkeler arası işbirliği de çok önemli. Ülkeler birbirlerinin tecrübesinden fayda sağlayarak zaman kazanabilir.
- İklim ile ilgili risk yönetiminde sigorta şirketleri de önemli rol oynayabilir.
- Finans ve yatırım sektörleri için de yeni dönemde sürdürülebilir büyüme için önemli roller öngörüyor.
- YK'ların doğa bazlı çözümler (Natura Based Solutions) için de kamu ile birlikte çalışmasına ihtiyaç var.
- Yeni raporlama yükümlülükleri geliyor. COP28'de oluşturulan "Net Sıfır Görev Gücü" yeni politika ve düzenlemelerin oluşturulmasını destekleyecek. BM, özel sektör kurumlarını da iklim geçiş planlarını oluşturma ve raporlama konusunda sorumlu tutmak niyetindedir. YK üyelerinin, şirketlerinin kanuya hazırlıklı olmasını sağlamaları gerekecektir. Bu amaçla YK üyelerinin hazırlanan sürdürülebilirlik raporlarına süreç boyunca katılımının önemli katkı sağlayacağı düşünülüyor.
- Paydaşların şirketlerin doğa ile ilgili bilgilerini açıklamaları talebi giderek artarken YK üyelerinin şirketlerinin iklim geçiş strateji ve raporlamalarının bu konuyu yeterli ölçüde ele alıp almadığını irdelemeleri ve gerekli adımları atmaları gerekecektir.
- Yönetim Kurulundan bazı temsilcilerin tedarik zinciri konusuna odaklanmasının Scope3 emisyonlarına dair dönüşüm çalışmalarına önemli katkı sağlayacağı vurgulanıyor.
- Birleşik Arap Emirlikleri ALTERRA platformu üzerinden 30 milyar dolar kamu fonlaması ile 250 milyar dolar özel sektör fonlamasını mobilize edeceğini taahhüt etti. Öncelikli olarak

gelişmekte olan ülkelere kullanılacak bu fon kaynağından şirketlerin dönüşüm projelerine finansman sağlama imkanı olabilir.

MSCI'ın COP28'e dair değerlendirme notunda ise COP28 ile öngörülen enerji dönüşümünün şirketler için geçiş riski ve varlıkların yeniden fiyatlanması gibi konuları öne çektiği değerlendiriliyor. MSCI'ın Net zero tracker raporuna göre, küresel olarak halka açık şirketlerin sadece %22'si 1.5c hedefi ile uyum sağlamış durumda iken %55'i 2c ile uyumlu. En çok emisyonuna sebep olan enerji ve malzeme sektörleri ise hedeflerden daha da uzak.

MSCI'dan Oliver Marchand'a göre, yaklaşık 200 ülkenin şirketlere gönderdiği mesaj şu: Eğer COP28'de uzlaşılan hedeflere ulaşılabaksa şirketler, sattıkları ürünleri veya üretim metotlarını veya tedarikçilerini değiştirmek zorundalar. Önümüzdeki dönemde yatırımcılar da bu konudaki duruşlarını daha keskinleştirecek ve her sektörde iklim liderlerini belirlemek isteyecekler.

Türkiye Konferansta Hangi Girişimlere Destek verdi?

Türkiye konferansa binin üstünde temsilciyle güçlü bir katılım sağladı ve konferansta yapılan 9 çağrıya katıldı. Türkiye'nin imzacı olduğu çağrılar şunlar;

- İklim Kulübü
- Kritik Ham Maddeler Kulübü
- Dayanıklı Gıda Sistemleri, Sürdürülebilir Tarım ve İklim Eylemine ilişkin Emirlik Deklarasyonu
- Buzul Dostları Grubu
- Çimentoda Atılım
- İklim İçin Mangrov İttifakı
- COP28'de Eğitim ve İklim Değişikliği Ortak Gündemi Bildirgesi
- İklim ve Sağlık Deklarasyonu
- İklim Eylemi İçin Yüksek Hedefli Çok Düzeyli Ortaklıklar Koalisyonu (CHAMP)

Türkiye, fosil yakıtlardan çıkış ve yenilenebilir enerji kapasitesinin 2030 yılına kadar üç katına çıkarılmasını taahhüt eden ülkeler arasında yer almadı.

ÜYELERİMİZDEN DEĞERLENDİRMELER

Kıvanç Zaimler, Sabancı Holding Enerji Grup Başkanı

Dubai'de gerçekleşen COP28 toplantıları, küresel iklim politikaları ve uygulamaları üzerinde etki yapacak sera gazı emisyonlarını azaltma, fosil yakıtlardan çıkış gibi birkaç önemli kararla sonuçlandı. Taahhüt edilen değişimler, küresel olarak yenilenebilir enerji kaynaklarına geçişi hızlandırmak ve daha sürdürülebilir sanayi süreçlerini teşvik etmek için önemli adımlar olacaktır.

COP28'in bir diğer önemli noktası ise küresel şirketlerinin ve yöneticilerinin katılımı açısından da rekorun kırılmış olmasıdır. Bu gösteriyor ki devletler ve diğer paydaşlar gibi şirketler ve özel sektör de iklim değişikliği ile mücadeleyi öncelikli konuları arasına almıştır.

COP28'de alınan kararların, çeşitli sektörlerde çevresel sürdürülebilirliğe yönelik önemli düzenleyici ve politika değişikliklerine yol açması beklenmektedir. Ayrıca, iklim teknolojisinde yeşil yatırımların ve yeniliklerin artışı öngörülmektedir. Bu sonuçlar, iklim değişikliğiyle mücadelede daha güçlü küresel iş birliğine doğru bir adım olarak görülmekte ve organizasyonların bu gelişen duruma uyum sağlamalarının ve bilgi sahibi olmalarının önemi vurgulanmaktadır.

Yönetim kurulları olarak, COP28'den çıkan kararlara ve daha genelde iklim değişikliği ile mücadele konusuna odaklanmamız gereken bir dönemdeyiz. Geleceğin stratejilerini belirlerken ve yatırımlarını planlarken dünyanın kolektif olarak gitmekte olduğu yönü de değerlendirmelerimize dahil etmemiz gerekmektedir. Sürdürülebilir gelecek hedeflerine katkı sağlıyor olmak gelecekteki işlerimizi ve operasyonlarımızı kolaylaştırıp, ticari faaliyetlerimizde avantaj sağlayacağı gibi diğer taraftan yüksek karbon salımı ve çevresel etkisi yüksek olan işlerimiz bazı zorlukları da beraberinde getirebilir.

Nejat Dura, Sermaye Piyasaları ve Finans Danışmanı

COP28’de sonuç bildirgesi olan “Küresel Durum Değerlendirmesi” raporu tüm ülkeler tarafından kabul edildi. Bildirgelerden en ağırlıklı olanlar; Fosil Yakıtlar ve ilk defa gündeme getirilen ve sonuç bildirgesinde yer alan, Tarım ve Sağlık konularıydı. Ayrıca, Kayıp ve Zararlar Fonu en önemli gündem maddelerinden biriydi.

COP’un genel yorumuna bakıldığında önceki COP’lar kadar radikal önlemler içermiyor. Özellikle fosil yakıt tüketici ve üretici ülkelerin direnmesiyle somut kararlar yerine tavsiye ve niyet mesajları çıkmış. Dünyanın içinden geçtiği resesyon döneminde özellikle de Ukrayna - Rusya savaşında ortaya çıkan enerji krizinin ve İsrail - Gazze savaşının başlamasıyla birlikte fosil yakıt tüketen savaş enstrümanları dolayısıyla enerjide bir ayak sürüme dönemi olarak düşünülebilir. Ancak iklim krizi savaş ekonomisinden çok daha fazla ve genele yayılan bir yıkıma sebep olacağından dünyanın bu dönüşümü daha fazla geciktirme lüksü yoktur.

Türkiye’ye gelince, yenilenebilir enerjide güzel adımlar atılmakla birlikte potansiyelimizin çok küçük bir kısmını kullanıyoruz. Özellikle güneş ve rüzgarda muazzam bir potansiyelimiz var. Enerji verimliliğinde de büyük bir potansiyelimiz bulunuyor. Temiz, ucuz ve verimli enerji teknolojilerine geçişi sadece iklim değişikliğine önlem almak bakımından değil, ekonomiye ve sanayiye getireceği fayda, maliyet avantajı ve verimlilik açısından da değerlendirmek gerekir. Bu nedenle Türkiye’nin de temiz enerji teknolojilerinde attığı adımları, mümkün olduğu kadar hızlandırması gerekmektedir. Bunu hızlandırmak suretiyle, hem ekonomimizin daha sağlam olmasını sağlarız, hem gelecek için hazırlıklı bir zemine oturturuz, hem de G20 ülkesi olarak görevlerimizi yerine getirmiş oluruz.

Buna karşın Türkiye'nin enerji politikalarını ve fosil yakıtlara bağımlılığını gerekçe göstererek, fosil yakıtlardan kademeli çıkış konusunda olumsuz pozisyon alması ve 118 ülkenin imzacı olduğu

“Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Üzerine Küresel Taahhüt”ü Suudi Arabistan, Rusya ve Irak'ın yanında yer alarak desteklememesi ciddi bir soru işareti.

2026 yılı itibariyle hayata geçirilecek sınırdaki karbon vergisi uygulamasıyla birlikte ticaretinin yüzde 50'ye yakını AB ile yapan Türkiye'nin demirçelik, alüminyum, çimento gibi sektörlerde karbon emisyonlarını azaltırken, AB ile ikili müzakerelere başlayıp, nasıl bir yol haritası izlemesi gerektiğine dair adım atması gerekiyor. Aksi takdirde birçok önemli sanayi dalında maliyetler yükseleceği için, rekabet gücümüz ciddi oranda zarar görecektir. Yaşanan dönüşüm, gittikçe hızlanan teknoloji devrimi ekonomik olarak hayatımızı etkileyecek. Türkiye enerji bakımından ithalatçı bir ülke ve cari açığının önemli bir kısmını enerji ithalatı oluşturuyor. Dolayısıyla yenilenebilir enerjiye yatırım yapılması ve fosil yakıtlardan çıkış aşamasında Türkiye'nin lehine bir karar olacaktır.

Kaynakça:

<https://www.cop28.com/en/>
<https://climate-governance.org/>
<https://www.msci.com>
<https://www.bbc.com/turkce/articles/c519y4wnz54o>
<https://tr.al-ain.com/article/cop28-in-sonuc-bildirgesi-taslagi>

Disclaimer/Yasal Uyarılar

Yönetim Kurulu Üyeleri Derneği: Tüm hakları saklıdır. Bu yazıda yer alan yazılı ve görsel her türlü içerik, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve ilgili mevzuat kapsamında korunmaktadır. Yazı içeriği, atıf yapılsa dahi Yönetim Kurulu Üyeleri Derneği'nin izni olmaksızın tamamen veya kısmen herhangi bir şekilde kullanılamaz, kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz, dağıtılamaz veya satılamaz. Bu yazı, Yönetim Kurulu Üyeleri Derneği tarafından doğru ve güvenilir olduğuna inanılan bilgilerden oluşmakta ise de, Yönetim Kurulu Üyeleri Derneği'nin içeriğin doğruluğu, güvenilirliği ve eksiksizliği konusunda bir taahhüdü bulunmamakta olup, içerikten kaynaklanan veya içerik ile bağlantılı her türlü zarar için üçüncü taraflara karşı sorumluluğu bulunmamaktadır.